

**ЗАВДАННЯ ТА МЕТОДИ ТАЄМНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СПЕЦІАЛЬНОГО ВІДДІЛУ «ВІНЕТА»
МІНІСТЕРСТВА ПРОСВІТИ І ПРОПАГАНДИ РАЙХУ
В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ
(ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ)**

Постановка проблеми. У сучасних умовах формування системи забезпечення національної безпеки України та міжнародної системи інформаційної безпеки об'єктивно зумовленим є дослідження таємної діяльності спеціальних органів. Досвід функціонування спецслужб має стати ефективним інструментом захисту особи та суспільства від інформаційно-маніпулятивного впливу, а також запобігати цілеспрямованому поширенню антидемократичних та антигуманних ідей і моделей поведінки серед широких мас населення.

Виходячи з цього, розкриття завдань та методів таємної діяльності спеціального відділу «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху у сфері реалізації інформаційної агресії періоду радянсько-німецького протистояння є досить актуальним та потребує нового теоретичного обґрунтування із залученням досі невідомих архівних даних.

У період радянсько-німецького військово-ідеологічного протистояння вперше були застосовані методи спеціального інформаційно-маніпулятивного впливу на населення в

умовах окупації. Саме на спеціальний відділ «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху було покладено функцію здійснення таємної діяльності у сфері реалізації інформаційної агресії проти українського населення в умовах окупації. Такий вид діяльності мав сприяти встановленню контакту окупантів з місцевим населенням, мотивувати населення до злочинної співпраці з ворогом (колаборації), провокувати до вчинення протиправних дій із підриву більшовицького політичного та державного устрою, створювати ідейне підґрунтя для реалізації актів геноциду та фізичного знищення мирного населення.

Мета дослідження – охарактеризувати завдання та методи діяльності спеціального відділу «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху в умовах окупації українських територій у історико-правовому аспекті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові праці з цієї проблематики можна звести до декількох груп: першу складають дослідження зарубіжних учених Е. Аронсона [1], М. Волковського [3] та О. Райле [7], які висвітлюють загальні питання

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

ведення інформаційної війни, зокрема її сутність, форми, методи та засоби; другу групу складають праці вітчизняних науковців – В. Варенка [2], О. Литвиненка [4], А. Марущака [13], В. Остроухова [5] та ін., в яких висвітлено особливості інформаційних воєн у ХХ та ХХІ столітті, визначені ефективні способи та засоби реалізації спеціальних інформаційних операцій та акцій інформаційно-психологічного впливу, зокрема, у період Другої світової війни; до третьої, на нашу думку, слід віднести роботи вітчизняних дослідників О. Салати [8], С. Чуєва [11], в яких розкрито окремі аспекти організації та діяльності спеціального відділу «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху у досліджуваному напрямку. Водночас комплексні історико-правові дослідження завдань та методів таємної діяльності цього спецвідділу при здійсненні інформаційної політики, спрямованої на деформацію правосвідомості українського населення окупованих територій, практично відсутні.

Виклад основного матеріалу. Спеціальна інформаційна діяльність розвідувальних структур у сфері забезпечення своєчасного реагування держави на соціально-політичні чи геополітичні зміни почала активно використовуватись у міжвоєнний період (1918–1939 роки ХХ століття). Так, у США та Великій Британії були сформовані спеціальні структури: «Відділ координації інформації» при Управлінні стратегічних служб США та «Відділ спеціальних операцій» при британському міністерстві інформації. Американський дипломат та радник президента Ф. Рузвельта генерал

В. Донован визначав основну мету спеціальної пропагандистської діяльності як «створення та розповсюдження пропагандистських матеріалів, призначених для деморалізації ворога» [4, с. 204].

У середині 30-х років ХХ століття у тоталітарних державах були утворені потужні спецслужби для реалізації заходів агресивних пропагандистських дій. У нацистській Німеччині та більшовицькому Радянському Союзі були сформовані таємні структури для ведення розвідувальної та підривної пропагандистської діяльності серед держав Європи та тихоокеанського регіону. У Радянському Союзі такими структурами були Відділ пропаганди і агітації (Агітпроп), який з 1941 року діяв під назвою «Бюро військово-політичної пропаганди» та Головне політичне управління РККА. А у Німеччині розвідувальну інформаційну діяльність мав здійснювати так званий «Штаб координації», до якого входили групи служби військової розвідки – абверу, підрозділу зовнішньополітичної розвідки Головного управління імперської безпеки (РСХА), іноземного відділу націонал-соціалістичної партії та спеціальної служби міністерства закордонних справ.

Водночас війна на території СРСР зумовила необхідність створення у структурі Міністерства просвіти і пропаганди «Східного відділу», який би займався збиранням та аналізом інформації, реалізацією спеціальних пропагандистських операцій у напрямку підриву і послаблення державного та суспільно-політичного ладу СРСР. Відповідно до

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

директиви фюрера «Про ведення пропаганди у період війни на Сході» від 6 червня 1941 року агенти «Східного відділу» Міністерства просвіти і пропаганди, спільно з абверкомандами німецьких збройних сил мали проводити розвідувальну діяльність на окупованих територіях Радянського Союзу [14, с. 31]. Зокрема, агенти здійснювали спеціальні дії, спрямовані на виявлення та збирання усних і зафіксованих на матеріальних носіях (у документах, пресі, листах тощо) відомостей про реальні плани та наміри Радянського Союзу щодо ведення майбутньої війни, про специфіку діяльності радянських пропагандистських організацій, особисті дані про конкретних співробітників державних установ та ін.

Наприкінці червня 1941 року, в період встановлення нацистського режиму на радянських територіях, керуючись директивою А. Гітлера № 144/41 «Щодо організації пропаганди у період наступу на СРСР», спеціальна діяльність агентів «Східного відділу» мала стати орієнтованою на роботу з цивільним населенням [15, с. 204]. Для цього на виконання наказу райхсміністра Й. Геббельса від 20 червня 1941 року, був утворений спецвідділ «Вінета» (нім. *Dienststelle Vineta Propagandadienst Ostraume.V.*) Імперського міністерства просвіти і пропаганди для здійснення спеціальної пропагандистської діяльності проти населення «східних» земель в умовах окупації [15, с. 208].

Наказом генерального референта Е. Тауберта «Про повноваження директора Вінети Х. Курца» від 21

червня 1941 року [14, с. 10] були визначені основні функції спецвідділу: відбір та підготовка пропагандистів для агентурної роботи зі слов'янськими народами, збирання цільової інформації на окупованих територіях Радянського Союзу, комплексний аналіз різномірних відомостей, взаємна логічна ув'язка та верифікація даних, системний моніторинг морально-психологічного та суспільно-політичного стану населення в умовах окупації з метою подальшої розробки спеціальних пропагандистських операцій для реалізації впливу на суспільну свідомість.

На агентів та основний кадровий склад спецвідділу «Вінета» були покладені такі завдання:

– виявлення та протидія реалізації спеціальних пропагандистських операцій спецслужб держав антигітлерівської коаліції, перш за все Радянського Союзу;

– спільно з абверкомандами та співробітниками гестапо здійснення прихованого спостереження за особами чи групою осіб, що могли чинити опір окупаційній владі;

– реалізація комплексу вербувальних заходів щодо лояльних до режиму осіб на окупованих територіях;

– інформаційне забезпечення прийняття військово-політичним керівництвом Німеччини стратегічних і поточних рішень в умовах функціонування окупаційного режиму.

Відповідно до покладених завдань були сформовані такі функціональні підрозділи спецвідділу: відділ управління; штаб перекладу; бюро Цербста (відділ фотомонтажу);

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

бюро Бакхауза (відділ друку); бюро Хельмана (відділ активної пропаганди), відділ аналітики та цензури [16, с. 12]. Спеціальну інформаційну діяльність здійснювали бюро Хельмана і підрозділ аналітики та цензури.

Як іноземні, так і вітчизняні фахівці із питань оперативної діяльності спецслужб зазначають, що до сьогодні відсутнє чітке розуміння сутності спеціальної пропагандистської діяльності як цілісного самостійного соціально-політичного і правового (чи неправового) процесу періоду Другої світової війни. Проте, виходячи із положень директиви райхсміністра Й. Геббельса «Про дотримання секретності під час ведення пропаганди» від 21 серпня 1941 року, спеціальна пропагандистська діяльність спецвідділу «Вінета», до листопада 1941 року, зводилась до збирання первинної цільової інформації агентами підрозділу бюро Хельмана та аналітичної обробки інформації [15, с. 204].

Агентурна робота, яку координувало бюро Хельмана, зводилась до отримання інформації про суспільно-політичний та морально-психологічний стан населення в умовах окупації та проведення вербувальних заходів. Здійснювався цей напрям роботи за допомогою професійних кадрів «Вінети» і завербованих агентів-колаборантів, зазвичай, із числа невдоволених радянсько-більшовицьким режимом або колишніх репресованих, що були лояльними до окупантів.

Процес вербування характеризувався досить ретельним пошуком та вивченням кандидатів, що можуть

бути використані у подальшій агентурно-пропагандистській діяльності в умовах окупації. Активно вивчалась наявна документація різних державних установ, навчальних закладів, правоохоронних органів, що дозволяло виявляти потрібних спеціалістів – колишніх радянських агітаторів, письменників, журналістів, науковців, перекладачів, художників, друкарів, техніків. Особливо цінними були агенти із знаннями німецької мови. Після вивчення та перевірки кандидатів, співробітники бюро Хельмана встановлювали з ними безпосередні контакти через неформальні зустрічі, зв'язки з родичами тощо. У залученні до співробітництва застосовувалися різні форми залякування, погрози, примусу, а також засоби заохочення до співпраці – надання житла, роботи, грошових та продуктових карток чи надання перепусток на вільне пересування по території Райхскомісаріату «Україна».

Особливе значення мав аналітичний напрям таємної пропагандистської діяльності спецвідділу «Вінета». Так, до підрозділу аналітики та цензури передавались дані від агентів з окупованої української території з подальшою їх обробкою – верифікацією, класифікацією та узагальненням. На основі отриманої інформації, аналітики моделювали розвиток суспільних подій, явищ та процесів, виявляли потенційні ризики та загрози в інформаційному просторі, формулювали прогностичні висновки, давали оцінку ефективності реалізації пропагандистських кампаній на окупованих українських територіях.

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

До кінця осені 1941 року під окупацією опинилось близько 80 млн населення СРСР, з яких майже 17 млн перебували на теренах Райскомісаріату «Україна» [12, арк. 135]. На думку німецького керівництва, діяльність спецвідділу «Вінета» мала стати певним ідеологічним механізмом соціального контролю в умовах масштабної нацистської окупації. З цією метою у листопаді 1941 року «Вінета» отримав особливий статус в середині галузевого відомства «Східний відділ» і став називатися «Відділ східної пропаганди особливого призначення» [14, с. 10]. Спецвідділ був наділений повноваженнями проводити самостійні негласні (конспіративні) дії серед окупованого населення, які досягались не публічними, а прихованими (таємними) способами. У структурі спецвідділу були утворені стратегічно важливі підрозділи радіопробанди, так зване бюро Альбрехта, та радіопрослуховування, так звана «апаратна» [16, с. 28] з метою забезпечення якісного масового психологічного впливу.

На виконання директиви райхсміністра Й. Геббельса «Про ведення радіопробанди в умовах війни» від 15 червня 1941 року [15, с. 211], очевидно, що співробітники підрозділів бюро Хельмана (відділ активної пробанди), бюро Альбрехта (відділ радіопробанди) та «апаратної» (відділ радіопрослуховування) були уповноважені проводити технічну розвідку, а також організацію та реалізацію спеціальних пропагандистських операцій через радіо та друковані засоби впливу.

Виконуючи циркуляр райхсміністра Й. Геббельса «Щодо повноважень співробітників головного відділу пробанди» від 4 грудня 1942 року [15, с. 206] та директиву райхслайтера А. Розенберга «Про нацистську пробанду та розпалювання ненависті до більшовиків» від 16 грудня 1942 року, на спецвідділ «Вінета» були покладені нові завдання, а саме:

- контент-аналіз відкритих джерел інформації з окупованих радянських територій;
- реалізація спеціальних пропагандистських операцій;
- ведення радіопрослуховування;
- координація пропагандистської діяльності органів Міністерства просвіти і пробанди Райху та Міністерства східних окупованих територій.

Отже, спецвідділ «Вінета» Міністерства просвіти і пробанди Райху був створений з метою таємного ідеологічно-психологічного впливу на населення в умовах окупації.

Аналіз змісту документальних і наукових джерел дає нам підстави під поняттям «ідеологічно-психологічний вплив» у сфері реалізації таємної діяльності спецвідділу «Вінета» розуміти цілеспрямоване застосування методів та прийомів пробанди для внесення деструктивних змін у свідомість особистості, соціальних груп чи населення (ідейних поглядів, ціннісних орієнтацій, настроїв, мотивів, установок, стереотипів, моделей поведінки), їх світосприйняття, яке б мало відповідати принципам та ідеалам націонал-соціалістичної ідеології. Цей напрям діяльності реалізовувався шляхом аген-

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

турної роботи (через агентів із збирання інформації, агентів впливу та агентів дезінформаторів), технічної розвідки та проведення спеціальних пропагандистських операцій через засоби масової інформації (преса та радіо).

Основною формою реалізації ідеологічно-психологічного впливу стали спеціальні пропагандистські операції. Спираючись на документальні та наукові джерела, під поняттям «спеціальна пропагандистська операція» пропонуємо розуміти сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом таємних ідеологічно-маніпулятивних, аналітичних та розвідувальних-технічних дій спецвідділу «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних та оперативних цілей негативного впливу, які проводились за єдиним задумом і планом переважно самостійно або у взаємодії з цивільними органами пропаганди Райхсміністерства східних окупованих територій.

На практиці спеціальна пропагандистська операція спецвідділу «Вінета» реалізовувалась за такою схемою: агентурна і технічна розвідка → аналіз отриманих розвідувальних відомостей та планування (розробка сценаріїв) відповідних заходів щодо реалізації акцій дезінформування, розповсюдження чуток, проведення психологічних атак (залякування, пониження, деморалізація тощо) та ідеологічно-психологічного маніпулювання → реалізація спеціальних заходів, спрямованих на конкретні групи на-

селення (соціальні, національні, гендерні тощо) з метою формування нових ідей, принципів, настроїв, поведінки → вихід із операції або етап закріплення – забезпечення поступового завершення спеціальної пропагандистської операції після досягнення поставленої мети → доведення результатів операції до керівництва – директора спецвідділу «Вінета», генерального референта «Східного відділу», райхсміністра просвіти і пропаганди.

Базовими методами реалізації ідеологічно-психологічного впливу агентурно-кадровим складом спецвідділу «Вінета» на окуповане населення стали дезінформація, розповсюдження чуток (нім. *Flüsterpropaganda*), ідеологічна маніпуляція, психологічний тиск тощо.

Дезінформація – це основний метод спеціальних пропагандистських операцій. Дезінформація відрізняється від традиційних методів ідеологічно-психологічного впливу тим, що її метою є не переконання населення, а руйнування основ сприйняття дійсності. Технологія дезінформування передбачає тенденційне упереджене висвітлення інформації за допомогою неправдивої інтерпретації даних чи оприлюднення брехні.

М. Присяжнюк запропонував виокремити такі види дезінформації: «уведення в оману» конкретної особи (групи осіб) шляхом надання завідомо хибної інформації; «вибіркове подання інформації» (напівправа, замовчування певної частини інформації); «оточення правдивої інформації її неправдивими версіями»,

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

що є підтвердженими певними доказами; «дезінформування від зворотного», відбувається шляхом надання правдивих відомостей у перекрученому вигляді чи в такій ситуації, коли вони сприймаються як неправдиві, тощо [6].

Ще одним методом ідеологічно-психологічного впливу, що системно використовували агенти спецвідділу «Вінета», був метод розповсюдження чуток [7, с. 91]. За одним із визначень, «чутки» – це циркулююча форма комунікації, за допомогою якої люди, які перебувають у неоднозначній (кризовій) ситуації, об'єднуються, утворюючи зрозумілу їм інтерпретацію цієї ситуації. У роки війни та окупації чутки представляли специфічний вид інформації, яка з'являлась зненацька у інформаційному вакуумі, серед певних прошарків населення. За допомогою чуток агенти спецвідділу впливали на соціальну поведінку мас. Йдеться як про формування довіри населення до органів німецької влади, так і про провокування конкретних осіб чи груп осіб на вчинення тих чи інших протиправних дій в умовах окупації.

Метод ідеологічної маніпуляції – пропаганда. Сутність поняття «пропаганда» ми зводимо як до процесу поширення певної ідеологічно спрямованої інформації, так і до методу маніпулятивного впливу на масову свідомість. Основною метою нацистської пропаганди на окупованих українських територіях було розпалювання соціальної та національної ворожнечі (наприклад, між робітниками та селянами чи між українцями, росіянами та євреями), ескалація

політичних конфліктів (наприклад, між більшовиками та націоналістами), руйнування більшовицької системи цінностей, переконань та поглядів, формування нового «образу ворога» для українського народу, наприклад, «образу Й. Сталіна як сіоністського змовника та кривавого диктатора», «енкаведистів як інструмент сталінського терору», «євреїв як винуватців зубожіння українських селян», формування конформістських чи лояльних настроїв місцевого населення до нацистського режиму, культивування ідеї співпраці місцевого населення з окупантами; поширення ідей розпаду радянської держави тощо.

Співробітники «Вінети» використовували наступні технології реалізації спеціальних пропагандистських операцій:

1. Технологія «білої» пропаганди – використання пропагандистських текстів із посиленням на справжнє джерело інформації. Прикладом можуть бути оприлюднення нацистами інформації із конкретних радянських документів, опублікування доповідей чи промов політичних діячів Третього Райху тощо. Основними прийомами такого типу технології були: тенденційне викладення інформації; повторювання та дозоване викладення інформації; підміна понять, навішування «ярликів» тощо.

2. Технологія «сірої» пропаганди – поширення пропагандистських матеріалів здійснювалось через спеціально контрольовані джерела інформації – окупаційні органи влади, органи пропаганди та преси райхскомісаріатів, представників місцевих

International experience in the field of ensuring information security of person, society, state

лідерів (начальників заводів, вчителів, журналістів та ін.). Основними прийомами цієї технології були: перекручування змісту інформації, акцентуація інформації; прийом апелювання до символів, архетипів та стереотипів, прийоми гри на асоціації чи дисоціації, апелювання до слів авторитету та ін.

3. Технологія «чорної» пропаганди. Поширення фальсифікованої неправдивої інформації від прихованого джерела. Основними прийомами такої технології були: міфотворення, демонізація ворога, поширення брехні.

Ще одним методом ідеологічно-психологічного впливу, що здійснював спецвідділ «Вінета», був метод психологічного тиску. Психологічний тиск – це активний вплив на психіку людини чи групи населення шляхом залякування, шантажування, погроз чи фізичного знищення. Реалізація прямого впливу агентів спецвідділу «Вінета» була необхідною для забезпечення швидкої зміни поведінки населення в умовах проведення спеціальних інформаційних операцій.

Висновки. На підставі вивчення архівних матеріалів та аналізу сучасних наукових досліджень можна дійти висновку, що таємна діяльність спецвідділу «Вінета» Міністерства просвіти і пропаганди Райху зводилась до реалізації спеціальних пропагандистських операцій в умовах нацистської окупації, негативного чи деструктивного ідеологічного та соціально-психологічного впливу на українське населення. Основні завдання таємної діяльності «Вінети» зводились до переорієнтації населення окупованих територій на націонал-соціалістичні ідеї, а також підштовхування осіб чи групи осіб до вчинення протиправних дій із підриву та послаблення державного та суспільно-політичного устрою СРСР під час військового протистояння з Третім Райхом.

Викладена у статті проблема потребує подальшого дослідження та наукового обґрунтування, зокрема, у контексті впливу спеціальної пропагандистської діяльності РФ на правосвідомість українського населення в умовах окупації.

Список використаних джерел

1. Аронсон Э. Эпоха пропаганды: Механизмы убеждения, повседневное использование и злоупотребление / Э. Аронсон. – Санкт-Петербург, 2003. – 384 с.
2. Варенко В. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. / В. Варенко. – Київ, 2013. – 416 с.
3. Волковский Н. История информационных войн / Н. Волковский. – Санкт-Петербург, 2003. – 621 с.
4. Литвиненко О. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські

кампанії / О. Литвиненко. – Київ, 2000. – 701 с.

5. Остроухов В. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): підручник / В. Остроухов, В. Петрик, М. Присяжнюк. – Київ, 2010. – 776 с.

6. Присяжнюк М. Дезінформація та її роль у інформаційно-психологічних операціях [Електронний ресурс] / М. Присяжнюк. – Режим доступу : http://defpol.org.ua/site/index.php/en/arhiv/kolonkaavt_ora/106-2009-09-09-18-06-14.

Міжнародний досвід у сфері забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства, держави

7. Райле О. Секретные операции абвера. Тайная война немецкой разведки на Востоке / О. Райле. – Москва, 2010. – 260 с.
8. Салата О. Формування інформаційного простору у Райхскомісаріаті «Україна» та в зоні військової адміністрації (1941–1944 рр.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра істор. наук / Салата О. – Донецьк, 2010. – 36 с.
9. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій : навч. посіб. / Петрик В., Остроухов В., Штоквиш О. та ін. – Київ, 2006. – 208 с.
10. Структура и деятельность органов германской разведки в годы Великой Отечественной войны : сборник документов. – Симферополь, 2011. – 149 с.
11. Чуев С. Спецслужбы Третьего Рейха / С. Чуев. – Москва, 2003. – 384 с.
12. ЦДАВО України. – Ф. КМФ-8. – Оп. 2. – Спр. 149. – Арк. 135.
13. Марущак А. І. Інформаційно-правові аспекти протидії кіберзлочинності / А. І. Марущак // Інформація і право. – 2018. – № 1(24). – С. 127–132.
14. Anweisungen. Dr. Taubert // Institut für Zeitgeschichte (IfZ), Bestand ZS-A 3/1. 41 s.
15. Akten zur deutschen auswärtigen Politik 1918–1945. Aus dem Archiv des Deutschen Auswärtigen Amtes. Serie D (1937–1945). – Baden-Baden, 1961, Bd. 12,2, S. 689.
16. Bundesarchiv (BA). – Koblenz. R55/21462. Dokumente. Berichte. Tagesparole. Dr. Taubert. 34 s.
17. Kurz H. «Vineta». Entnommen im vorliegenden Zustand aus Wlassow-Material von Jürgen Thorwald // Institut für Zeitgeschichte (IfZ), München. ZS-0412. S. 43.

Рецензенти:

доктор юридичних наук, доцент
В. Боняк,
кандидат юридичних наук,
доцент В. Завгородній

Аннотація. В статті определены задачи и методы секретной деятельности специального отдела «Винета» Министерства просвещения и пропаганды Рейха в условиях функционирования нацистского оккупационного режима на территории Украины. Установлено, что основной целью данного вида деятельности было обеспечение идеологического влияния нацистов на духовную сферу украинского населения в условиях оккупации. Раскрыты специальные виды, формы, методы и средства тайной деятельности данной структуры, а также конкретные приемы пропагандистского воздействия.

Ключевые слова: пропаганда, нацистская оккупация, задачи и методы, тайная деятельность специального отдела «Винета».

Abstract. The aims and methods of secret activities of the Reich's Education and Propaganda Ministry special department «Vineta» under the conditions of the Nazi occupation regime functioning on the territory of Ukraine have been defined in the article. It was established that the main aim of that activity was to provide the ideological influence of the Nazis on the spiritual sphere of the Ukrainian population under the occupation conditions. There were disclosed special types, forms, methods and means of secret activity of that structure, as well as specific methods of propaganda influence.

Key words: propaganda, Nazi occupation, aims and methods, secret activity of the special department «Vineta».